

K ó d s z á m :

Državni izpitni center

M 1 0 1 1 3 1 1 2

TAVASZI VIZSGAIDŐSZAK

MAGYAR NYELV MINT ANYANYELV

2. feladatlap

Nem művészi szöveg elemzése

2010. május 31., hétfő / 90 perc

Engedélyezett segédeszközök:

A jelölt golyóstollat vagy töltőtollat hoz magával.

A jelölt egy értékelőlapot és egy pótlapot kap a vázlatkészítéshez.

A nem művészi szöveg perforált lapon van, amelyet a jelölt óvatosan kitép(het).

ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

ÚTMUTATÓ A JELŐLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg azt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát (az erre kijelölt helyre ezen az oldalon és az értékelőlapon)! Kódszámát a pótlapra is írja rá!

A feladatlap 24 feladatot tartalmaz. Összesen 120 pont érhető el. A feladatlapban a feladatok mellett feltüntettük az elérhető pontszámot is.

Válaszait töltőtollal vagy golyóstollal írja a **feladatlapba**, az erre kijelölt helyre! Írjon olvashatóan, de ne csak nyomtatott nagybetűkkel! Ha tévedett, a leírtat húzza át, majd válaszát írja le újra! Az olvashatatlan megoldásokat és a nem egyértelmű javításokat nulla (0) ponttal értékeljük. Ügyeljen válaszadásában a nyelvhelyességre és a helyesírásra (egyes feladatok esetében pontlevonás jár)! Az utolsó feladathoz vázlatot készíthet a pótlapra, de azt az értékelés során nem vesszük figyelembe.

Bízzon önmagában és képességeiben! Eredményes munkát kívánunk.

A feladatlap terjedelme 12 oldal, ebből 1 üres.

MELLÉKLET**Telefon és központ**

1. Mint ahogy a felfedezések általában, a telefon sem egyetlen ember találmánya.

1876. február 14-én Alexander Graham Bell és Elisha Gray egyszerre nyújtották be szabadalmi kérelmüket egymástól eltérő telefonra. Egy jó évtizeddel korábban azonban már működött Philipp Reis német tanár gyengécske telefonja, sőt csaknem tucatnyit el is adott belőle. A frankfurti fizikusegyletben már 1861 őszén telefon néven mutatta be, készüléke azonban nem lett több izgalmas játékszernél, de ösztönzően hatott a skót-amerikai Bellre, aki egy ilyen készülékkel 1863-ban az edinburgh-i egyetemen ismerkedett meg.

2. Bell fedezte fel, hogy egy körbetekercselt mágnes előtt rögzített vékony fémlap a hangrezgés ritmusában ingadozó áramot indukál a tekercsben, amit el lehet vezetni – az ő esetében a tetőtérből a földszintre –, s egy ugyanolyan szerkezetben immár az áram hatására rezdül a membrán. Megszólalt a lenti készülék, hallatszott Bell hangja: „Mr. Watson, kérem, jöjjön...!” Még azon a nyáron, 1876-ban világszenzáció lett belőle a philadelphiai kiállításon. Hamarosan telefonbemutatót tartottak az egymástól 24 km távolságban lévő Boston és Salem között, 1877 őszén a távbeszélő a *Scientific American* címlapjára került, s már működött a Bell Telephon Co.

3. Innentől kezdve rohamos fejlődésnek lehetünk tanúi. Edison, de inkább Hughes 1878-ban feltalálta a szénszálas mikrofont, a nevet is ő adta találmányának. A mikrofon igazán érzékeny volt: a légy lábának mozgását is érzékelte! De hát honnan tudja meg a hívott fél, hogy egyáltalán keresik? Fel kellett találni a ma már csak filmekből ismert kurbilis elektromágnezt, amellyel a vonal végén csengettek. Nagy fordulatot jelentett a telefonközpontok kiépítése, hiszen addig csak két állomás beszélhetett egymással. Puskás Tivadar volt talán az első, aki ennek gondolatát Edisonnak felvetette, amikor nála dolgozott...

4. Budapesten Puskás Tivadar 1879-ben kért engedélyt „telefonhálózat” létesítésére, s meg is kapta húszéves időtartamra, ő volt az igazgató-tulajdonos, egyben a temesvári hálózat engedélyese is. 1881-ben az üzlet tényleg beindult, 15 forint ellenében, 66–89 fő előfizetővel. A telefonközpont működési elve egyszerű: minden készüléktől a központba futottak be a vezetékek, ahol kérésre a kezelő kisasszony csatlakozódugók segítségével kapcsolta a keresett állomás vonalát.

5. A részletekben azonban már ez is bonyolult volt. Nem szólhattak csengők a központban, még nem voltak lámpák sem, hogy jelezzék a hívást, így aztán kinyíló mini-ajtócskák, ún. bukólemezek jelezték a keresést, a beszélgetés végén újabb ajtónyitás, újabb dugdosás, ajtócskazarás következett. Idővel a nagyszámú telefon miatt alközpontokat alakítottak ki, ahonnan a kezelő bárkit hívhatott, de őt csak az előfizetők egyetlen csoportja kereshette. Azt is megoldották, hogy újabb hívást ne lehessen rákapcsolni egy folyó beszélgetésre. S leküzdötték az áthallásokat.

6. A kézi központ kikapcsolását, az automatizálást már 1889-ben szabadalmaztatták Amerikában. Európában a Siemens cég 1909-ben meg is építette Münchenben az új központot, amelyen keresztül most már tárcsázással lehetett telefonálni. De az I. világháború előtti korszak azért még a telefonos kisasszonyoké. Rangos, bár kemény munka az övék. Idegennyelvtudás, műveltség, ez a két jó ajánló kellett hozzá. S fejből tudni az előfizetők névsorát, csak később tértek át a számokra. A budavári Telefonmúzeum Krúdy írásával állított nekik emléket: Sokszor beszélgető partnerek, sokszor ismeretlenül imádoztak, akik „hangjukkal keresik kenyerüket... a drótos tetejű női kaszárnyákban”, láthatatlanul, „mint hajóútó az óceánjáró mélyében”.

Szász Zoltán. História 30. évfolyam, 8. szám. 23. oldal

Üres oldal

Olvassa el figyelmesen a mellékelt szöveget, majd oldja meg az alábbi feladatokat! Kérjük, ügyeljen a helyesírásra is! A **H** betűvel jelölt feladatokban azt is értékeljük.

1. a) Melyik stílusrétegbe tartozik a szöveg?

- b) Indokolja meg válaszát két stílusjegy megnevezésével! Írjon ki a 3. részből egy-egy megfelelő példát is!

stílusjegy _____

példa _____

stílusjegy _____

példa _____

(5 pont)

2. a) Milyen fajtájú a szöveg címe?

- b) Egészítse ki értelemszerűen az alábbi mondatot!

A mellékelt szöveg címe előrevetíti a _____, és ezzel

biztosítja a/az _____ kohéziót.

- c) A címből kiindulva fogalmazza meg egy mondatban a szöveg célját!

(5 pont)

3. Igazak (I) vagy hamisak (H) a következő állítások? Karikázza be a megfelelő betűjelet!

A világon a legtöbb találmány csoportos munka eredménye. I H

Reis kezdetleges készülékéből legalább tizenötöt megvettek az érdeklődők. I H

Az alközpontokat minden telefonnal rendelkező bármikor felhívhatta. I H

A telefonos kisasszonyok két szakember javaslata nélkül nem kaphattak munkát. I H

(4 pont)

4. Írja be a hiányzó adatokat a táblázat üres rovataiba!

feltaláló(k)	találmány
	membránszálas telefon
	szénszálas mikrofon
Puskás Tivadar	

(4 pont)

5. Fogalmazzon meg a 6. rész alapján három olyan tulajdonságot, amellyel a telefonos kisasszonyoknak rendelkezniük kellett!

(3 pont)

6. Adjon találó címet a 2. rész alapján a *Scientific American* címlapjára került tudósításnak!

(2 pont)

7. Értelmezze az alábbi szó szerkezeteket!

fordulatot jelent (3. rész)

felveti a gondolatot (3. rész)

beindul az üzlet (4. rész)

(3 pont)

8. Magyarázza meg a 6. rész alapján az alábbi szerkezetek jelentését!

drótos tetejű női kaszárnycsák

láthatatlanul, mint hajófüttő az óceánjáró mélyében...

(4 pont)

9. Írja a vonalra a 2. rész első mondatából az alábbi jelentéseknek megfelelő szavakat!

körülcsavart _____

odaerősített _____

változó _____

(3 pont)

10. Írja le a *nagyszámú* szó szinonimáját, majd írjon egy mondatot a *nagy számú* szó szerkezettel!

H

nagyszámú _____

nagy számú _____

(3 pont)

11. Írja a szavak utáni vonalra a megfelelő szövegbeli jelentés betűjelét!

szabadalom (1. rész) _____

hálózat (4. rész) _____

- A Felmentés bizonyos kötelezettségek alól.
- B Valamely központból áramot vagy más energiát továbbító vezetékrendszer.
- C Képek, rajzok nagyításához használt négyzetrácsos lap.
- D Találmány gyártására, forgalomba hozására a feltalálónak adott kizárólagos jog.
- E Fonalból készült, rácsszerűen lyukacsos szövődék.

(4 pont)

12. Húzza alá minden oszlopban azt a szót, amelyikben *nincs* mássalhangzótörvény! Írja a vonalra, milyen mássalhangzótörvény érvényesül a másik kettőben!

évtizeddel

korábban _____

készülékkel

rezdül

felfedezte _____

nagyszámú

telefonja

hallatszott _____

kereshette

(6 pont)

13. Bontsa elemeire az alábbi szóalakokat! T = szótő, K = képző, J = jel, R = rag

K É S Z Ü L É K T Ő L

A L A K Í T O T T A K

(4 pont)

14. Írja ki a 4. rész utolsó mondatának 2 igéjét, majd írjon egy-egy *kérdő mondatot* az ellentétes ragozású alakjukkal!

alanyi ragozású ige _____

kérdő mondat a tárgyas ragozású változattal _____

tárgyas ragozású ige _____

kérdő mondat az alanyi ragozású változattal _____

(4 pont)

15. Írja le a következő mondat igéjének szótári alakját, majd egészítse ki a mondatokat a szó megfelelő származékaival! Ha kell, toldalékolja is őket!

A vállalat igazgatóját gyakran keresik telefonon.

szótári szó _____

A válság hatására érezhetően csökken a jól _____ száma.

_____ sem találnánk jobb színészt erre a szerepre.

A gyerekek nagykorúságuk eléréséig a szüleik _____ élnek.

(4 pont)

16. Húzza alá a következő mondat összetett szavait! Alkosson új összetett szót úgy, hogy az utótág az új szó előtagja legyen, majd egészítse ki ezekkel értelemszerűen a mondatokat!

Az előfizető hívása a központba futott be, ahol több csatlakozódugó segítségével kapcsolták a kért számot.

Az euró napjainkban az egyik legbiztosabb _____.

A magas felvételi _____ miatt sokan nem kerültek be az egyetemekre.

Nem tudom kinyitni a borosüveget, nincs itthon _____.

(6 pont)

17. Írja a vonalra a következő mondat aláhúzott szavának szófaját! Nevezze meg a másik lehetséges szófaji értékét, majd írjon egy mondatot az utóbbi szófaji értékkel!

Nem szólhatott a csengő a központban.

szófaja _____

a másik szófaji értéke _____

mondat _____

(3 pont)

18. a) Állapítsa meg, igazak vagy hamisak-e a mondatra vonatkozó állítások! Karikázza be a megfelelő betűjelet!

Nem kis fordulatot jelentett a telefonközpontok létrehozása.

A mondat logikai minősége szerint tagadó. I H

A mondat alanya is, tárgya is képzett szó. I H

- b) Írja ki a mondatból a két jelzős szószerkezetet, majd állapítsa meg fajtájukat!

szószerkezet _____

fajtája _____

szószerkezet _____

fajtája _____

(6 pont)

19. Alakítsa át az egyszerű mondatot összetetté, az összetettet egyszerűvé! **H**

Hamarosan telefonbemutatót tartottak az egymástól 24 km távolságban lévő Boston és Salem között.

Még nem voltak lámpák sem a központban, hogy jelezzék a hívást.

(4 pont)

20. Elemezze az alábbi többszörösen összetett mondatot (jelölje a tagmondathatárokat, állapítsa meg a köztük lévő viszonyt, és készítse el a mondat ábráját)!

Reis telefonja nem lett több izgalmas játékszernél, de ösztönzően hatott a skót–amerikai Bellre, aki az edinburghi egyetemen ismerkedett meg egy hasonló készülékkel.

(4 pont)

21. Milyen viszony van a 4. részt befejező és az 5. részt kezdő mondatok között? Írja a vonalra azt a kapcsolóelemet, amely ezt kifejezi! Határozza meg a kapcsolóelem szófaját is!

viszony _____

kapcsolóelem _____

a kapcsolóelem szófaja _____

(3 pont)

22. Javítsa ki a szöveg helyesírási hibáit!

Napjainkban múlt husz éve, hogy átadták az első digitális telefonközpontot Magyarországon.

Ezzel lehetővé vált az országos telefonhálózat minnél teljesebb megújulása. Az első központokat

Szombathelyen és körzetében helyezték üzembe. A próbaüzemet 1989. február

1-én kezdték meg, három hétre rá 27-én át is adták.

(5 pont)

